

MARINKÁS György*
**Magyarország bilaterális vízgazdálkodási egyezményeinek konformitása a
nemzetközi és az uniós joggal****

1. Bevezető

Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa és megvizsgálja a hazánk által, a szomszédos országokkal kötött bilaterális vízgazdálkodási egyezményeket, majd értékelje azokat a tekintetben, hogy milyen mértékben veszik figyelembe a nemzetközi jogban bekövetkezett változásokat, és mennyire tekinthetők konformnak a közösségi joggal. Tekintve, hogy e szerződések – a Romániával 2004-ben kötött megállapodást kivéve – hazánk Európai Unióhoz való csatlakozását megelőzően kötötték,¹ az említett szerződést kivéve még utalást sem tartalmaznak a közösségi jogra,² következésképpen az uniós vízjog főbb elveit sem rögzítik. – Ahogyan a nemzetközi környezetjogban, a megkötésük óta eltelt időben – bekövetkezett fejlődés eredményeit sem tükrözik kellőképpen. – A felülvizsgálatuk tehát időszerűnek tekinthető.

A szerző annak érdekében, hogy érdemben vizsgálhassa e szerződéseket és levonhassa a konklúziókat a felülvizsgálat szempontjait illetően, a tanulmány első fejezetében ismerteti a nemzetközi és az uniós vízjog fejlődését és főbb elveit, valamint szabályozási rendszerét. Utóbbi kapcsán a szerző az uniós jogi szabályozására helyez nagyobb hangsúlyt. Tekintve ugyanakkor, hogy e témakörben számos magyar és idegen nyelvű tanulmány született, a jelen tanulmány szerzője ezek összefoglaló jellegű ismertetésére szorítkozik olyan mértékben és terjedelemben, amely az említett bilaterális szerződések értékelése szempontjából szükségesnek mutatkozik. A szerző ezt követően, a második fejezetben mutatja be a hazánk által kötött bilaterális szerződéseket: első körben a korábbi kutatásokra támaszkodva összefoglaló jelleggel, a főbb jellegzetességeiket emeli ki, majd ezt követően ismerteti saját kutatásának eredményeit, illetve megállapításait. Utóbbiakat kilenc pontba rendezve, elemzi a szerződéseket, és vonja le a konklúzióit a harmadik – összefoglaló – fejezetben.

---

¹¹ György Marinkás: The conformity of Hungary's bilateral water management treaties with the treaties with the international and community law – Magyarország bilaterális vízgazdálkodási egyezményeinek konformitása a nemzetközi és az uniós joggal. *Journal of Agricultural and Environmental Law* ISSN 1788-6171, 2019 Vol. XIV No. 26 pp. 96-129 doi: 10.21029/JAEL.2019.26.96

* dr. jur., PhD, adjunktus, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Európai jogi és Nemzetközi Magánjogi Tanszék, e-mail: joggyuri@uni-miskolc.hu

** A tanulmány az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

¹ Sőt mi több, az akkori Jugoszláviával kötött szerződés megkötésekor még az EU elődje, az Európai Gazdasági Közösség sem létezett.

² A szerző mindezt nem felrovásként, csak ténymegállapításként írja.

2. A vízjog fejlődése a nemzetközi és az EU jogban

2.1. A főbb univerzális és regionális multilaterális nemzetközi szerződések

Univerzális szinten az 1997-ben kötött és 2014-ben hatályba lépett, a nemzetközi vízfolyások nem navigációs célú használatáról szóló ENSZ egyezmény³ érdemel kiemelés, amely több olyan rendelkezést is tartalmaz, amelyeket a nemzetközi közösség szokásjogként ismer el,⁴ és következőképpen a nem részes államokkal is szembeszegezhető.⁵

Említést érdemel még a határokon átnyúló felszín alatti vízáradókról szóló egyezmény tervezete,⁶ amelynek elfogadása ugyan még várat magára, amennyiben azonban elfogadják hiánypótló lesz abból a szempontból is, hogy e terület jogi szabályozása meglehetősen elhanyagolt területnek tekinthető.⁷

Regionális szinten az 1992-es, a határokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelmére és használatára vonatkozó Helsinkii Egyezmény⁸ (a továbbiakban: Helsinkii Egyezmény), valamint az 1994-es, a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről szóló Szófiai Egyezmény⁹ (a továbbiakban: Szófiai Egyezmény) emelendő ki. – Mindkét egyezményt ratifikálta Magyarország, a szomszédos államok¹⁰ és az EU¹¹ is, továbbá több hazánk által a szomszédos országokkal kötött bilaterális szerződés utal rájuk vagy jelöli meg az általuk felállított vitarendezési mechanizmusokat, mint amelyet a szerződő felek az esetleges jogvitáik esetén alkalmazni kívánnak.¹²

A Helsinkii Egyezmény pozitívuma – amint azt Raisz Anikó írja¹³ –, hogy megjelenik benne (i) az elővigyázatosság elve; (ii) a szennyező fizet elve; (iii) kiterjed a vízvédelem mennyiségi és minőségi oldalára;¹⁴ azaz kombinált szemléletű.

³ ENSZ egyezmény a nemzetközi vízfolyások nem navigációs célú használatáról (A/RES/51/229; aláírás: 1997. május 21, hatályba lépés: 2014. augusztus 17).

⁴ Lásd: Nemzetközi Bíróság, Bős-Nagymaros ügy, 1997. szeptember 25, 85.

⁵ Részletesen lásd: Raisz 2012a.

⁶ Az ENSZ KGY 2009 január 15-i határozata (A/RES/63/124).

⁷ Részletesen lásd: Raisz 2012b; Szilágyi 2013, 100–101.

⁸ Helsinkii Egyezmény a határokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelmére és használatára (1936 UNTS 269; 31 ILM 1312 (1992); aláírás: 1992. március 17, hatályba lépés: 1996. október 6).

⁹ Szófiai Egyezmény a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről (aláírás: 1994. június 29, hatályba lépés: 1998. október 22).

¹⁰ A Helsinkii és a Szófiai Egyezmény részes feleinek listája, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XXVII-5&chapter=27&clang=_en [2018.11.04.] and <https://www.icpdr.org/main/icpdr/contracting-parties> [2018.11.04.]

¹¹ Helsinkii Egyezmény (HL L 186, 5.8.1995, 44–58); Szófiai Egyezmény (HL L 342, 12.12.1997, 19–43)

¹² Erről részletesen a második fejezetben esik szó.

¹³ Raisz 2012b, 152–153.

¹⁴ Amint a következő alfejezetben bemutatásra kerülő uniós jogi szabályozás is.

Negatívuma, hogy túlzottan általános és gyenge a garancia rendszere.¹⁵ Utóbbit korrigálandó, született meg az egyezmény 2003-as jegyzőkönyve,¹⁶ amely azonban egyelőre nem lépett hatályba. A Szófiai Egyezmény modern szemléletű nemzetközi megállapodásnak tekinthető, amelynek lényegi pontjait Szilágyi Ede a következőkben határozza meg:¹⁷ (i) alapját az egész Duna-vízgyűjtő felszín és felszín alatti vizei képezik; (ii) kiemelt figyelmet szentel a fenntarthatóságnak, a károk megelőzésének és az integráció biztosításának. Továbbá (iii) a minőségi és mennyiségi vízvédelem széles spektrumát fedi le; (iv) nem éri be a kialakult állapot konzerválásával, hanem annak javítására is törekszik. Végül, de nem utolsó sorban (v) az egész szerződést áthatja a szennyező fizet és az elővigyázatosság elve. Az egyezmény célkitűzéseinek és rendelkezéseinek végrehajtása érdekében hozták létre a Duna Védelmére Szolgáló Nemzetközi Bizottságot (International Commission for the Protection of the Danube River, a továbbiakban: ICPDR). Jóllehet a mechanizmusnak szintén több hiányossága ismert, az ICPDR több integrált vízgyűjtő gazdálkodási terv, valamint az EU víz-keretirányelv¹⁸ kidolgozásában is részt vett.

2.2. A vízhez és a szanitációhoz való jog megjelenése, helyzete és főbb elvei a nemzetközi jogban

A vízjogon belül viszonylag új keletű a minden egyes embert megillető vízhez való jog, amely nemzetközi dokumentumokban és a nemzeti alkotmányokban különböző elnevezés alatt található,¹⁹ és az is vitatott, hogy besorolható-e a klasszikus első-második-harmadik generációs felosztás alapján.

Amint azt Szilágyi Ede írja, az egyik legújabb fejlemény, hogy a vízhez való jogba beleértik az alapvető közegészségügyi szolgáltatásokat is.²⁰ Ennek egyik bizonyítéka Catarina de Albuquerque – az ENSZ biztonságos ivóvízhez és szanitációhoz való jog érvényesüléséért felelős különleges rapporteure – is két külön jogról ír a jelentésében.²¹ Indokolása szerint azért, hogy biztosítsa a szanitációhoz való jog érvényesülését, amely egyébként elsikkadna a másik jog mellett. Hasonlóképpen az Európai Parlament állásfoglalásában²² is két külön jogként szerepel a biztonságos ivóvízhez és a megfelelő higiénés körülményekhez való hozzáférés.

¹⁵ A részes államok nem kötelesek magukat alávetni az egyezmény által felkínált bírói vitarendezési módoknak.

¹⁶ *A Helsinkai Egyezményhez kapcsolt jegyzőkönyv polgári jogi felelősségről és a határokat átlépő vízfolyásokat érintő ipari balesetek határokat átlépő hatásai által okozott kár megtérítéséről* (aláírás: Kijev, 2003. május 21.).

¹⁷ Szilágyi 2013, 99–100.

¹⁸ Az Európai Parlament és Tanács 2000/60/EK irányelve a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról.

¹⁹ Többek között: elegendő vízhez való hozzáférés, tiszta vízhez való jog.

²⁰ Szilágyi 2015, 41.

²¹ de Albuquerque, 27.

²² Európai Parlament: A Right2Water európai polgári kezdeményezés nyomán követése. Az Európai Parlament 2015. szeptember 8-i állásfoglalása (2014/2239 (INI)), 10.

doi: 10.21029/JAEL.2019.26.96

A jelenleg hatályos nemzetközi dokumentumokban azonban a vízhez való jog nem szerepel sui generis jogként. Az ENSZ Gazdasági Szociális és Kulturális Jogok Bizottsága (a továbbiakban: GSZKJB) a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya²³ (a továbbiakban: GSZKJNE) 11. és 12. cikkei – azaz a megfelelő életszínvonalhoz és az elérhető legmagasabb fizikai és szellemi egészséghez való jog – alapján részesíti védelemben a vízhez való jogot, azaz második generációs jogként határozza azt meg a 15. számú általános kommentárjában.²⁴ A Bizottság álláspontja szerint a vízhez való jog négy feltételt foglal magában: hozzáférhető, biztonságos, elérhető és megfizethető. E négy feltételt a különleges rapporteure egy ötödikkkel, nevezetesen az elfogadhatósággal,²⁵ egészítette ki,²⁶ amely vallási és kulturális alapon való elfogadhatóságot jelent.

2.3. A vízjog az uniós jogban: szabályozás és főbb elvek

Az uniós szabályozás teljes egészében történő bemutatása meghaladja a jelen tanulmány terjedelmi korlátait, így a szerző ehelyütt csak nagyvonalakban ismerteti azt. A szabályozás főbb jellemzői a következők: (i) fontos szerepük van az általános,²⁷ illetve más szakterülethez²⁸ is tartó jogi szabályoknak; a (ii) fontos szerepet játszik az Európai Unió Bíróságának joggyakorlata;²⁹ valamint (iii) a nemzetközi szerződések.³⁰

A vízjog kapcsán az uniós jog irányelvekre épít, amelynek háttérszabályait az EUMSZ³¹ 191-193. cikkei biztosítják. Az irányelvekre épülő szabályozás lehetővé teszi, hogy a tagállamok a 193. cikk rendelkezéseivel összhangban – a Bizottság értesítése mellett – a 192. cikk alapján elfogadott intézkedéseknél szigorúbb hazai szabályokat tartsanak fenn vagy vezessenek be.³² Az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EuB) ezzel kapcsolatos joggyakorlata³³ értelmében az ilyen intézkedéseknek nem kell kiállniuk az arányosság próbáját. Az egyetlen kikötés, hogy a tagállam nem fogadhat el olyan nemzeti intézkedéseket, amelyek a szabályozási eszközök eltérő típusát alkalmazzák.³⁴

²³ A *Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya* (United Nations, Treaty Series, vol. 993, 3).

²⁴ GSZKJB, 15. számú általános kommentárja a vízhez való jogról (E/C.12/2002/11), 10–12.

²⁵ de Albuquerque, 35.

²⁶ Pontosabban fogalmazva inkább levezette az előbbi négyből, amelyek tartalmazzák azt, igaz nem expressis verbis módon. Szilágyi 2015, 43.

²⁷ A Tanács 96/82/EK irányelve (1996. december 9) a veszélyes anyagokkal kapcsolatos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről.

²⁸ Az EP és a Tanács 2004/35/EK irányelve (2004. április 21.) a környezeti károk megelőzése és felszámolása tekintetében a környezeti felelősségről.

²⁹ Lásd: Szilágyi 2013,115; Szilágyi, 2014a; Szilágyi 2014b.

³⁰ Szilágyi 2012, 580–581.

³¹ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, OJ C 326, 26.10.2012.,. 47-390.

³² Szilágyi 2012, 579.

³³ C-6/03. sz. *Deponiezwieckverband Eiterköpfe kontra Land Rheinland-Pfalz* ügy, 2005. április 14, 64.

³⁴ Szilágyi 2012, 579.

Az irányelvi szabályozás a Víz-keretirányelv³⁵ elfogadásáig három klasszikus szabályozási modell mentén került kialakításra: (i) az egyes kibocsátásokra vonatkozó (emissziós) szabályozási modell;³⁶ (ii) a vízminőségi előírásokra vonatkozó (immissziós) szabályozási modell;³⁷ (iii) a meghatározó szennyező tevékenységekre vonatkozó szabályozási modell.³⁸

Az irányelvek közül jelen tanulmány a Víz-keretirányelvet emeli ki külön – és ismerteti részletesebben –, amely az EU vízjogi szabályozását az integratív – a hidrológiai ciklusokat figyelembe vevő – szemlélet irányába mozdította el. A Víz-keretirányelv ezen felül: (i) a vízgyűjtő területekre alapozza a szabályozást, nem pedig a tagállamok klasszikus területi egységeire; (ii) kombinált megközelítést alkalmazva megtalálható benne a kibocsátásra (emissziós) vonatkozó szabályozási modell, valamint a vízminőségi előírásokra (immissziós) vonatkozó szabályozási modell. Ennek egyik bizonyítéka, hogy a fő célkitűzésként meghatározott ‘jó állapot’³⁹ elérése érdekében mind emissziós, mind immissziós szempontokat figyelembe kell venni. Az irányelv azt követeli meg a tagállamoktól, hogy a hatályba lépését követő 9 éven belül dolgozzák ki az intézkedési programjaikat, és legkésőbb 12 éven belül ültessék át a gyakorlatba. A tagállamoknak mindeközben figyelemmel kell lenniük a szennyező fizet és a költségmegtérülés, illetve a környezeti károk forrásuknál történő elhárításának elvére.

Az Víz-keretirányelv 9. cikkével kapcsolatos jogvitában a főtanácsnok a következőképpen foglalta össze azt, hogy az irányelv mely fő elvekre épül:⁴⁰ (i) vízgyűjtőn alapuló vízgazdálkodás; (ii) a célkitűzések víztestenkénti rögzítése; (iii) tervezés és programozás; (iv) a víz árképzési módozatainak gazdasági elemzése; (v) a költségek megtérülése. Továbbá (vi) az érintett régió vagy régiók földrajzi és éghajlati adottságainak, valamint szociális, környezeti és gazdasági hatásainak figyelembevétele.

A Víz-keretirányelvet – illetve a többi irányelvet – egészíti ki az európai uniós vízstratégia, amelyet az Európai Bizottság (a továbbiakban: EB) Az európai vízkészletek megóvására irányuló terv c. dokumentumban rögzített,⁴¹ és amelyben az EB fejlesztési javaslatokat is megfogalmazott.

³⁵ Az EP és a Tanács 2000/60/EK irányelve (2000. október 23.) a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról (Víz-keretirányelv).

³⁶ Az EP és a Tanács 2006/11/EK irányelve (2006. február 15) a Közösség vízi környezetébe bocsátott egyes veszélyes anyagok által okozott szennyezésről; Az EP és a Tanács 2006/118/EK irányelve (2006. december 12) a felszín alatti vizek szennyezése és állapotromlás elleni védelméről, illetve a hozzájuk tartozó ítélkezési gyakorlat: C-231/97. sz. *A.M.L. van Rooij k. Dagelijks bestuur van het waterschap de Dommel*, 1999. szeptember 29-i ítélet; C-184/97. sz. Bizottság k. Német Szövetségi Köztársaság ügy, 1999. november 1-i ítélet; C-282/02. sz. Bizottság k. Írország ügy, 2005. június 2-i ítélet.

³⁷ Az EP és a Tanács 2006/7/EK irányelve (2006. február 13) a fürdővizek minőségéről [...]

³⁸ A Tanács 91/217/EGK irányelve (1991. május 21) a települési szennyvíz kezeléséről; A Tanács 91/676/EGK irányelve a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről.

³⁹ A jó állapot nem minden víz esetében takar azonos kategóriát.

⁴⁰ C-525/12. sz. *Bizottság k. Németország*, Niilo Jääskinen főtanácsnok 2014. május 22-i indítványa, 72.

⁴¹ EB COM (2012) 673.

E körben érdemel említést, hogy a Bizottság a tagállamok többségével – köztük hazánkkal – ellentétben, tágan értelmezi a vízszolgáltatások⁴² körét, jóllehet amikor ezen értelmezésnek⁴³ érvényt kívánt szerezni a Víz-keretirányelv 9. cikkének értelmezése kapcsán a C-525/12. sz. ügyben, az EuB elvetette⁴⁴ a Bizottság értelmezését. – Mindamelllett, hogy egyes elemeinek helyt adott.⁴⁵ A vízstratégia az ENSZ intézmények és szervek célkitűzéseivel összhangban minden döntéshozatali folyamatban – legyen az horizontális (szektoriális) vagy vertikális⁴⁶ (azaz helyi, nemzeti, regionális vagy éppen nemzetközi szint) – kiemelt figyelmet szándékozik fordítani a vízre. Ennek kapcsán rögzíti, hogy egyrészt fel kell ismerni a „víz-élelmiszer-energia-egészség-környezet” összefüggést, másrészt a vízre nem lehet úgy tekinteni, mint helyi vagy regionális ügyre. Ezzel összhangban a vízkereskedelem kapcsán tervezi bevezetni a virtuális vagy beágyazott vizet, amely a vízlábnyomhoz hasonlatosan azt a vízmennyiséget jelöli, amelyet egy adott áru előállítása során felhasználnak. Tekintve a föld egyre növekvő népességét és a vízkészletek véges voltát, a vízfelhasználás hatékonyságának növelése kardinális kérdés,⁴⁷ amelynek kapcsán az EB a vízstratégiában önkéntes címkézési és tanúsítási programok bevezetését javasolja.⁴⁸

A Víz-keretirányelv, az uniós vízstratégia, a nemzetközi kötelezettségek és a magyar alkotmányos alapelvek figyelembevételével kialakított Nemzeti Vízstratégia⁴⁹ (a továbbiakban: KJT) célja (i) a világot fenyegető vízválság elkerülése; (ii) a víz megőrzése a következő generációk számára; (iii) gazdasági előnyeinek kiaknázása és (iv) a víz által okozható károktól való védelem megfelelő szintjének biztosítása. A KJT hatóköre kiterjed minden, a vízzel kapcsolatba kerülő tevékenységre az ország területén. – A vízszolgáltatások e szélesebb értelmezése megfelel az EB értelmezésének. – A KJT rögzíti továbbá, hogy a vízzel kapcsolatos problémák megoldásához már nem elégségesek a hagyományos hidrotechnikai eszközök, helyettük ágazati együttműködésre és a társadalmi tudatosság növelése szükséges. E megfontolásba illeszkedik annak rögzítése, hogy a víz egyszerre erőforrás és környezeti elem, továbbá a vízkárelhárítás és a vízhasznosítás összekapcsolása, amelynek keretében a reagáló védekezést fokozatosan felváltja a megelőző, mérlegelt és differenciált vízkárelhárító szabályozás.⁵⁰ Utóbbi egyrészt az árvíz és az aszályvédelem összehangolását jelenti – vagyis a vízbőség idején jelentkező többlet tárolását a vízhiányos időkre –, másrészt az árvízveszély által érintettek felkészítését a védekezésre.⁵¹

⁴² Víz-keretirányelv, 2. cikk 38. pont.

⁴³ C-525/12. sz. *Bizottság k. Németország*, az Európai Bizottság 2012. november 19-i keresete, 35–36.

⁴⁴ C-525/12. sz. *Bizottság k. Németország*, az EuB 2014. szeptember 11-i ítélete, 61.

⁴⁵ Uo, 56.

⁴⁶ Utóbbi kapcsán a Bizottságnak figyelemmel kell lennie a szubszidiaritás elvére.

⁴⁷ Szilágyi 2013, 480.

⁴⁸ EB COM (2012) 673, 18.

⁴⁹ Vidékfejlesztési Minisztérium: Kvassay Jenő Terv. Nemzeti Vízstratégia, 2017 (KJT).

⁵⁰ Ez utóbbi követelményt az Európai Parlament és a Tanács 2007/60/EK Irányelve (2007. október 23.) az árvízveszélyek értékeléséről és kezeléséről is rögzíti.

⁵¹ KJT, 1–6, 10, 57–67, 69–70, 79–82.

3. A hazánk által a szomszédos országokkal kötött bilaterális szerződések konformitása általában az uniós joggal és az uniós vízjog egyes elveivel

3.1. A szerződések indokltsága és főbb jellemzői

Hazánk esetében azért is bír kiemelt fontossággal a vízjogi szabályozás, mert a felszíni vízfolyások 90%-a határon túlról érkezik, a 185 db felszín alatti víztest esetében pedig 95 db-ot osztnak határok.⁵² A fenti adatokra tekintettel nem véletlen, hogy hazánk minden szomszédos állammal kötött egy vagy több bilaterális megállapodást.⁵³

Tekintettel arra, hogy a témával korábban több szerző is foglalkozott, jelen írás szerzője – mielőtt megvizsgálná e szerződések uniós joggal való konformitását –, ismerteti az eddig elvégzett kutatások főbb megállapításait.

Szilágyi Ede a 2013-as tanulmányában tizenhárom szempont szerint hasonlítja össze a szerződésekét,⁵⁴ amelyet a jelen írás szerzője igyekszik röviden, a téma megértése szempontjából fontos módon ismertetni: (i) a szerződések időbeli hatálya kapcsán megállapítható, hogy azok többségét határozott időre kötötték, csak két szerződés van, amelyet határozatlan időre kötött meg hazánk. A (ii) szerződések közvetett tárgya alapján megállapítható, hogy elsődlegesen a határvizekre terjednek ki, ugyanakkor (iii) a hatályuk lényegében kiterjed a felszíni és felszín alatti vizekre is, jóllehet nem minden esetben vezethető le közvetlenül, illetve a fogalom meghatározások sem egységesek. Hasonlóképpen a (iv) határon áterjedő hatások koncepcióját sem határozzák meg pontosan, ahogyan azt sem, hogy ennek kapcsán konzultációt vagy előzetes hozzájárulást kívánnak-e meg. Az (v) egyezmények magukba foglalják a vízgazdálkodás és vízvédelem mennyiségi és minőségi oldalát is – azaz kombinált megközelítést alkalmaznak –, hol konkrétan, hol általánosabban

⁵² Országos Vízügyi Főigazgatóság (OVF): A Duna-vízgyűjtő magyarországi része Vízügytő-gazdálkodási Terv (VGT), 2015, 65.

⁵³ (1) Egyezmény a Magyar Népköztársaság és a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság Kormánya között a vízgazdálkodási kérdések tárgyában (1955.08.08.); (2/A) 1959. évi 32. törvényerejű rendelet a Magyar Népköztársaság és az Osztrák Köztársaság között a határvidek vízgazdálkodási kérdéseinek szabályozásáról; (2/B) 1985/17. Osztrák-magyar szerződés a környezetvédelem területén való együttműködésről; (3/A) 55/1978 (XII.10.) MT rendelet a Magyar Népköztársaság Kormánya és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság Kormánya között a határvizek vízgazdálkodási kérdéseinek szabályozásáról; (3/B) 1999/17 Nemzetközi Szerződés a Szlovák – Magyar Kormányok között, a környezetvédelem és természetvédelem terén való együttműködésről; (4) 127/1996. (VII.25.) Korm. rendelet – egyezmény a Horvát – Magyar Kormányok közötti, a vízgazdálkodási együttműködés kérdéseiről; (5) 41/2001 (III.14.) Korm. rendelet – egyezmény a Szlovén – Magyar Kormányok között, a vízgazdálkodási kérdésekről; (6/A) 117/1999 (VIII.6.) Korm. rendelet az Ukrán – Magyar kormányok között, a határvizekkel kapcsolatos vízgazdálkodási kérdésekről szóló Egyezményről; (6/B) 1993/11 Nemzetközi Szerződés az Ukrán – Magyar kormányok közötti környezetvédelmi és területfejlesztési együttműködésről; (7/A) 196/2004. (VI.21.) Korm. rendelet a Román – Magyar Kormányok között a határvizek védelme és fenntartható hasznosításáról kötött Egyezményről; (7/B) 2001/9. Nemzetközi Szerződés a Román – Magyar Kormányok között, a környezet védelme terén való együttműködésről.

⁵⁴ Szilágyi 2013, 103–105.

fogalmazva. Az (vi) egyezmények többsége tartalmaz kötelezettséget a határvizek tisztaságának megőrzésére és a határokon áterjedő káros hatások megelőzése, valamint a (vii) rendkívüli szennyezések esetén fennálló felelősség kapcsán. A szerződések kapcsán elmondható továbbá, hogy (viii) tartalmaznak rendelkezéseket az árvízi és belvízi védekezés vonatkozásában, valamint több egyezmény tartalmaz rendelkezéseket a kölcsönös segítségnyújtásról. A megállapodások nagy része előírja (ix) a jó állapotban való fenntartás kötelezettségét a vizek és az infrastruktúra kapcsán. Rendelkeznek továbbá az (x) adatok és információk cseréjéről, illetve lehetővé teszik a kutatást is, jóllehet részletesen csak a magyar-román megállapodás rendelkezik róla. (xiii) Az egyes szerződések tartalmaznak egyedi előírásokat attól függően, hogy a részes államok mely kérdéseket tartottak elég fontosnak ahhoz, hogy külön rögzítsék. Végül, de nem utolsón sorban, szerződések (xii) egy kivételével közös vízügyi bizottságokat hoztak létre az egyezmény ellenőrzése érdekében, illetve (xiii) rendelkeznek a viták rendezésének módjáról és a végrehajtás garanciáiról. Utóbbi kapcsán a szerződések első körben a közös vízügyi bizottságokra, illetve kormányzati szintű vitarendezésre törekszenek, azonban van olyan szerződés is, amely a Helsinkii vagy a Szófiaii Egyezmény vitarendezési mechanizmusának alkalmazását köti ki. Az uniós jogból eredő kötelezettségre, amelynek értelmében a tagállamok az esetleges vitákat kötelesek 'házon belül' rendezni, egyik szerződés sem utal.⁵⁵ Utóbbi kapcsán jegyzi meg a Raisz – Szilágyi szerzőpáros, hogy az uniós jogi kötelezettségek teljesítése adott esetben hátráltathatja a környezetvédelmi célok elérését,⁵⁶ amelynek ékes példája a MOX-ügy.⁵⁷

Összefoglalva a fentebb írtakat, a szerződéseket teljesen eltérő társadalmi-gazdasági- jogi környezetben kötötték,⁵⁸ ebből is következően jelentős eltérés figyelhető meg a hatályukat, a szabályozási tárgyukat és nem utolsón sorban a nemzetközi jogban bekövetkezett változásokkal és az uniós joggal való konformitásukat illetően.

További, a szerződések felülvizsgálatát indokoló tény, hogy a hazánk területére érkező felszíni vízfolyások kapcsán számos megoldásra váró probléma, illetve tisztázandó kérdés van, amelyek rendezéséhez nemzetközi együttműködés szükségeltetik. A VGT – a teljesség igénye nélkül – az alábbiakat nevesíti: (i) a nitrát és a foszfor mennyiségének csökkentése a Duna-vízgyűjtő egész területén; (ii) a Lajta vízhasználatának szabályozása és a Rába vízszennyezésének megszüntetése; (iii) a Romániából érkező vízfolyamaink nehézfém-szennyezésének csökkentése. Továbbá a (iv) Duna szigetközi szakaszának rehabilitációja.

⁵⁵ Jóllehet ettől függetlenül az államok kötelezettsége fennáll az EUMSZ. 344. cikke alapján.

⁵⁶ Az ügyben az EB azért kezdeményezett kötelezettségzegési eljárást Írországgal szemben az Európai Unió Bírósága előtt, mert az ország nemzetközi fórumok előtt próbálta meg érvényesíteni az Egyesült Királysággal szembeni – egyébként jogos – környezetvédelmi igényeit. Raisz & Szilágyi 2017, 81.

⁵⁷ C-459/03. sz. *Bizottság k. Írország* ügy, 2006. május 30.

⁵⁸ A legszemléletesebb példa talán a Jugoszláviával és Romániával kötött szerződés, amelyek között majdnem félvszázad telt el. Továbbá több olyan szerződés is hatályos, amelyeket a Helsinkii és a Szófiaii Egyezmények megkötése előtt kötöttek, következésképpen nem utalhatnak azokra. Jóllehet ez nem zárja ki, hogy a felek egymás között alkalmazzák azt. – Szilágyi 2013, 102.

Utóbbi a Bős-Nagymaros ügy hagyatéka, a vita rendezésére irányuló tárgyalások jelenleg is folyamatban vannak.⁵⁹ További, felülvizsgálat alatt álló szerződés a szerb-magyar megállapodás.⁶⁰

3.2. A nemzetközi és az uniós vízjog főbb elveinek megjelenése – pontosabban azok hiánya – az egyes szerződésekben

Az első fejezetben leírtakat összefoglalva, a szerző az alábbi fő elveket és szempontokat azonosította a nemzetközi és az uniós jogban, amelyeket a szerződések esetleges felülvizsgálata esetén célszerűnek mutatkozik figyelembe venni: vízgyűjtő alapú szemlélet, integratív – a teljes hidrológiai ciklust figyelembe vevő – szemlélet, a mennyiségi és minőségi követelmények rögzítése, azaz kombinált szabályozás. A szennyező fizet és a szennyezés forráshelyen való elhárítás elve, a költségmegtérülés elve. További figyelembe veendő szempont az árvízi védekezés proaktív jellege és a vízszolgáltatások tág körű értelmezése, jóllehet az utóbbit egyelőre a másodlagos jogforrások nem követelik meg, tekintettel azonban arra, hogy – az Unióban szinte jogalkotás kezdeményezési monopóliummal bíró – Bizottság következetesen erre az álláspontra helyezkedik, a jövőben nagy eséllyel számolni kell ezen értelmezés térnyerésével. Említést érdemel végül, de nem utolsó sorban az esetlegesen felmerülő viták esetében azok házon belüli – azaz az EU intézményei előtt történő megoldásának követelménye.

A szerző a következőkben e szempontokat kilenc pontba szedve⁶¹ vizsgálta a szerződéseket.

3.2.1. Vízgyűjtő alapúak-e?

A szerző által vizsgált, összesen 11 szerződésből öt szerződés – a szerb,⁶² a horvát,⁶³ a szlovén,⁶⁴ az ukrán⁶⁵ és a román⁶⁶ – alapítja a szabályozást a vízgyűjtő területekre – vagy használ olyan kifejezést, amely megfeleltethető annak⁶⁷ –, jóllehet az Ukrajnával kötött szerződések közül nem a vízgazdálkodási, hanem

⁵⁹ Raisz & Szilágyi 2017. *Már csak egy év, és tárgyalni kezdenek a bős-nagymarosi károkról*, 2017.07.03., <https://index.hu/gazdasag/2017/07/03/marcsakegyevestargyalnikkezdenekabosnagymarosikarokrol/> [2018.11.09.]

⁶⁰ Országos Vízügyi Főigazgatóság, Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság: *A magyar-szerb határvízi egyezmény egyeztetésének 2. fordulója*, 2017.10.10., <http://www.aduvizig.hu/index.php/sajto/hirek/433-a-magyar-szerb-hatarvizi-egyeztetesenek-2-forduloja> [2018.11.04.]

⁶¹ Lásd a mellékelt táblázatot.

⁶² Egyezmény a Magyar Népköztársaság és a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság Kormánya között a vízgazdálkodási kérdések tárgyában (1955.08.08.).

⁶³ 127/1996 (VII.25.) kormányrendelet.

⁶⁴ 41/2001 (III.14.) kormányrendelet.

⁶⁵ 1993/11 sz. nemzetközi szerződés.

⁶⁶ 196/2004 (VI.21.) kormányrendelet.

⁶⁷ A Szerbiával kötött megállapodás például a vízrendszer kifejezést használja az 1. cikk (3) bekezdésében.

a környezetvédelmi és területfejlesztési szerződés az, amely vízgyűjtő alapú szemléleten alapul. Tekintve, hogy a tanulmányban ismertetésre került uniós jogi dokumentumok alapvetően a vízgyűjtő alapú szabályozást preferálják, a szerző úgy véli, hogy a kétoldalú vízgazdálkodási szerződések esetleges felülvizsgálata során érdemes e szemlélet implementálása.

3.2.2. Integratív szemlélet

A jelenleg hatályos bilaterális szerződések között integratív szemléletű – azaz a teljes hidrológiai ciklust figyelembe vevő – szerződést nem találni. Egyedül a Romániával kötött szerződés tartalmaz olyan fogalmakat,⁶⁸ amelyek ahhoz valamelyest közelítenek.

3.2.3. Kombinált szabályozás

A legtöbb szerződés – ahogyan azt fentebb említésre került – kombinált szemléletre épül, azaz tartalmaz mennyiségi és minőségi rendelkezéseket is a vizekre vonatkozóan. A Szerbiával hatályos szerződés például ilyennek tekinthető, ezzel szemben az Ausztriával hatályos szerződés nem tesz említést minőségi követelményekről, csak a vízhozam kapcsán tartalmaz rendelkezéseket.⁶⁹

3.2.4. A szennyező fizet elve

Az uniós jog egyik meghatározó elvének tekinthető szennyező fizet elvét *expressis verbis* mindössze két szerződés, az ukrán⁷⁰ és a román tartalmazza: míg előbbi a szennyezés forráshelyen történő elhárításával együtt, addig utóbbi külön cikket⁷¹ szentel neki.

3.2.5. A szennyezés forráshelyen való elhárítása

Az elvet négy szerződés említi: a Szlovákiával kötött vízgazdálkodási és környezetvédelmi, valamint az Ukrajnával és Romániával kötött vízgazdálkodási szerződések. Utóbbi külön cikket szentel neki.

3.2.6. Költségmegtérülés elve mennyire érvényesül?

E téren a hazánk által kötött bilaterális megállapodások meglehetősen lemaradást mutatnak a nemzetközi jog fejlődéséhez és az uniós jogi követelményekhez képest: *expressis verbis* egyik szerződés sem tartalmazza az elvet. Jóllehet a Horvátországgal kötött szerződés⁷² 2. cikk „d” pontja utal a vizek ésszerűtlen használatával szembeni

⁶⁸ 196/2004 (VI.21.) kormányrendelet, 2. cikk (1) bekezdés, j) pont.

⁶⁹ 1959. évi 32. tvr. 2. cikk (6) bekezdés.

⁷⁰ 117/1999 (VIII.6.) kormányrendelet.

⁷¹ 196/2004 (VI.21) Kormányrendelet, 8. cikk.

⁷² 127/1996 (VII. 25) Kormányrendelet.

védelemre, amely a költségmegtérülés elvének az egyik célja, ugyanakkor az említett követelményből önmagában nem vezethető le az elv. A vizsgált szerződések egyike sem tartalmaz utalást a vízlátnyomra, a beágyazott vízre vagy a virtuálisvízre, amelyek többé-kevésbé azt a vízmennyiséget jelölik, amely egy adott termék előállításához szükséges. Említést érdemel továbbá a Szlovákiával kötött környezetvédelmi egyezmény,⁷³ amely a 2. cikk 3. pontjában utal a környezeti oktatás, nevelés és tudatformálás fontosságára, amely az uniós vízstratégiának is fontos eleme.

3.2.7. A vízszolgáltatások körét mennyire értelmezik tágan vagy szűken?

A vízszolgáltatások körének tág vagy szűk értelmezése – amint az fentebb említésre került a C-525/12. sz. ügy kapcsán is – elsősorban a költségmegtérülés elve szempontjából bír jelentőséggel. Jóllehet a hatályos anyagi jogi rendelkezések alapján az uniós jognak megfelel a szűkebb értelmezés, ám a Bizottság közleményéből egyértelműen kiderül, hogy a testület, a jövőre nézve egy szélesebb értelmezést tart kívánatosnak.⁷⁴ E téren egyedül a Szerb egyezmény kapcsán mondható el, hogy a tágabb értelmezés talaján áll: annak hatálya alá energetikai kérdések is bevonhatók.⁷⁵

3.2.8. Árvízi védekezés mennyire proaktív?

E követelményt egyrészt az árvíz kockázatok értékeléséről és kezeléséről szóló 2007/60/EK Európai Parlamenti és a Tanácsi Irányelv rögzíti,⁷⁶ másrészt az uniós vízstratégia és az annak figyelembe vételével kidolgozott KJT.⁷⁷ E téren a szerző arra a következtetésre jutott, hogy bár azok többsége tartalmaz rendelkezéseket az árvízi védelemre vonatkozóan, e rendelkezések defenzív, elhárító jellegűek, azaz a kialakult katasztrófa helyzetre való reagálásról rendelkeznek. Egyedül a Romániával kötött szerződés, tartalmaz olyan proaktív árvízvédelmi intézkedéseket,⁷⁸ amelyek megfelelnek az uniós követelményeknek.

3.2.9. Vitarendezés módja. Van-e utalás az uniós intézmények előtti vitarendezésre

A vizsgált nemzetközi szerződések közül egyik sem tartalmaz kikötést az esetlegesen felmerülő viták, uniós intézmények előtt történő rendezésének kötelezettségére, mi több a Romániával kötött vízgazdálkodási egyezményen kívül – a megkötésük idejéből is adódóan – egyik sem tartalmaz utalásokat az uniós jogra. – Jóllehet a megkötésük idejét figyelembe véve ez nem róható fel. – E tényről függetlenül, amennyiben hazánkknak egy másik uniós állammal adódna nézeteltérése valamilyen vízjogi kérdésben, a lojalitás elvéből adódóan, köteles lenne azt az uniós

⁷³ 1997/17. sz. nemzetközi egyezmény.

⁷⁴ Lásd a Bizottság beadványát a C-525/12 sz. ügyben!

⁷⁵ Szilágyi 2013, 105.

⁷⁶ 2007/60/EK Európai Parlamenti és a Tanácsi Irányelv, 7. cikk.

⁷⁷ KJT, 6, 81.

⁷⁸ 196/2004 (VI.21.) Kormány rendelet, 9. cikk (4) bekezdés d) pont.

intézmények igénybevételel rendezni, ellenkező esetben kötelezettségszegést követne el, és viselnie kellene annak következményeit, amint azt a Mox-ügy is példázza. A szerző álláspontja szerint, a szerződések felülvizsgálata során érdemes lenne rögzíteni a viták házon belül történő rendezésének kötelezettségét.

4. Összefoglaló

A szerző a tanulmányban röviden bemutatta a nemzetközi és az uniós vízjog fejlődését, valamint azonosította az azokat meghatározó legfőbb elveket. Ezt követően ismertette a hazánk által kötött nemzetközi szerződések legfőbb jellemzőit, illetve vizsgálta, hogy a fentebb említett elvek mennyire érvényesülnek az egyes szerződésekben. Az összehasonlítást szemléltető táblázatból kitűnik, hogy vajmi kevéssé: a korábban leírtak ismétlése nélkül elmondható, hogy egyetlen szerződés sem említi *expressis verbis* a költségmegtérülés elvét, de még a szennyező fizet elve is csak két szerződésben van nevesítve. Jóllehet a vízgyűjtő alapú és a kombinált szemlélet kapcsán árnyaltabb a kép, azonban célszerű lenne mindegyik szerződést ezen alapokra helyezni, az uniós joggal való konformitás érdekében.

Irodalomjegyzék

Könyvek

1. de Albuquerque C (2012) *On the right track: Good Practices in realising the rights to water and sanitation*, ISBN 978-989-8360-09-0.
2. Szilágyi J E (2013) *Vízjog: Aktuális kihívások a vizek jogi szabályozásában*, Miskolc, Miskolci Egyetem.

Tanulmányok (könyv, folyóirat)

1. Raisz A (2012) A felszín alatti vizek határon átnyúló szennyezésére vonatkozó nemzetközi szabályozás, *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica* Tomus XXX/2, pp. 371–382.
2. Raisz A (2012) Magyarország felszín alatti vizei a nemzetközi jog újabb megközelítésében – Kincs, ami nincs?, in: Raisz A, szerk., *A nemzetközi környezetjog aktuális kihívásai*, Miskolc, 2012, Miskolci Egyetem, pp. 149–160.
3. Raisz A & Szilágyi J E (2017) Cross border issues of the Hungarian water resources, *Quarterly Journal of Environmental Law*, November, pp. 73–98.
4. Szilágyi J E (2012) A vizek védelmének jogi alapjai az EU vízvédelmi jogában, *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica* Tomus XXX/2, pp. 577–599.
5. Szilágyi J E (2014) A magyar víziközmű-szolgáltatások és a Víz-keretirányelv költségmegtérülésének elve, *Miskolci Jogi Szemle* 9(1), pp. 73–94.
6. Szilágyi J E (2014) *Az uniós Víz-keretirányelv költségmegtérülésének elve az Európai Bíróság esetjogának tükrében*, http://real.mtak.hu/28356/1/koltsegmegtterules%20%26%20ECJ%20c%2052_5_12%20-%20szilagyi%202014.pdf [2018.11.09.]
7. Szilágyi J E (2015) A vízhez való jog – Ábránd vagy immáron valóság, *Közjavak* 1(1), pp. 41–43., doi: 10.21867/KjK/2015.1.10.

Nemzetközi szerződések

1. 1985/17. Osztrák-magyar szerződés a környezetvédelem területén való együttműködésről.
2. 1993/11 Nemzetközi Szerződés az Ukrán – Magyar kormányok közötti környezetvédelmi és területfejlesztési együttműködésről.
3. 1999/17 Nemzetközi Szerződés a Szlovák – Magyar Kormányok között, a környezetvédelem és természetvédelem terén való együttműködésről.
4. 2001/9. Nemzetközi Szerződés a Román – Magyar Kormányok között, a környezet védelme terén való együttműködésről.
5. A Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (United Nations, Treaty Series, vol. 993, p. 3).
6. A Helsinki Egyezményhez kapcsolt jegyzőkönyv polgári jogi felelősségről és a határokat átlépő vízfolyásokat érintő ipari balesetek határokat átlépő hatásai által okozott kár megtérítéséről (aláírás: Kijev, 2003. május 21.).
7. Egyezmény a Magyar Népköztársaság és a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság Kormánya között a vízgazdálkodási kérdések tárgyában (1955.08.08.).

8. ENSZ egyezmény a nemzetközi vízfolyások nem navigációs célú használatáról (A/RES/51/229; aláírás: 1997. május 21, hatályba lépés: 2014. augusztus 17).
9. Helsinkai Egyezmény a határokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelmére és használatára (1936 UNTS 269; 31 ILM 1312 (1992); aláírás: 1992. március 17, hatályba lépés: 1996. október 6).
10. Szófiai Egyezmény a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről (aláírás: 1994. június 29, hatályba lépés: 1998. október 22).

Egyéb nemzetközi dokumentumok

1. Az ENSZ KGY 2009. január 15-i határozata (A/RES/63/124).
2. GSZKJB, 15. számú általános kommentárja a vízhez való jogról (E/C.12/2002/11).

Nemzetközi bírói fórumok ítéletei

1. Nemzetközi Bíróság, Bős-Nagymaros ügy, 1997. szeptember 25.

Uniós jogforrások

2. A Tanács 91/217/EGK irányelve (1991. május 21.) a települési szennyvíz kezeléséről.
3. A Tanács 91/676/EGK irányelve a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről.
4. A Tanács 96/82/EK irányelve (1996. december 9.) a veszélyes anyagokkal kapcsolatos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről.
5. Az EP és a Tanács 2000/60/EK irányelve (2000. október 23.) a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról (Víz-keretirányelv)
6. Az EP és a Tanács 2004/35/EK irányelve (2004. április 21.) a környezeti károk megelőzése és felszámolása tekintetében a környezeti felelősségről.
7. Az EP és a Tanács 2006/11/EK irányelve (2006. február 15.) a Közösség vízi környezetébe bocsátott egyes veszélyes anyagok által okozott szennyezésről.
8. Az EP és a Tanács 2006/118/EK irányelve (2006. december 12.) a felszín alatti vizek szennyezése és állapotromlás elleni védelméről.
9. Az EP és a Tanács 2006/7/EK irányelve (2006. február 13.) a fürdővizek minőségéről [...]
10. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata OJ C 326, 26.10.2012, pp. 47–390.

Egyéb uniós dokumentumok

1. Európai Parlament: A Right2Water európai polgári kezdeményezés nyomán követése. Az Európai Parlament 2015. szeptember 8-i állásfoglalása (2014/2239 (INT)).
2. Európai Bizottság: Az európai vízkészletek megóvására irányuló terv, COM (2012) 673.
3. Helsinkai Egyezmény (HL L 186, 5.8.1995, p. 44–58).
4. Szófiai Egyezmény (HL L 342, 12.12.1997, p. 19–43).

Az Európai Unió Bíróságának joggyakorlata

1. C-184/97. sz. *Bizottság k. Német Szövetségi Köztársaság ügy*, 1999. november 1, ítélet.
2. C-231/97. sz. *A.M.L. van Rooij k. Dagelijks bestuur van het waterschap de Dommel ügy*, 1999. szeptember 29, ítélet.
3. C-282/02. sz. *Bizottság k. Írország ügy*, 2005. június 2, ítélet.
4. C-459/03. sz. *Bizottság k. Írország ügy*, 2006. május 30, ítélet.
5. C-525/12. sz. *Bizottság k. Németország ügy*, 2014. szeptember 11, ítélet.
6. C-525/12. sz. *Bizottság k. Németország ügy*, az Európai Bizottság 2012. november 19-i keresete.
7. C-525/12. sz. *Bizottság k. Németország ügy*, Niilo Jääskinen főtanácsnok 2014. május 22-i indítványa.
8. C-6/03. sz. *Deponiezwerveverband Eiterköpfe kontra Land Rheinland-Pfalz ügy*, 2005. április 14. ítélet.

Hazai jogforrások és dokumentumok

1. 117/1999 (VIII.6.) Korm. rendelet az Ukrán – Magyar kormányok között, a határvizekkel kapcsolatos vízgazdálkodási kérdésekről szóló Egyezményről.
2. 127/1996. (VII.25.) Korm. rendelet – egyezmény a Horvát – Magyar Kormányok közötti, a vízgazdálkodási együttműködés kérdéseiről.
3. 1959. évi 32. törvényerejű rendelet a Magyar Népköztársaság és az Osztrák Köztársaság között a határvidék vízgazdálkodási kérdéseinek szabályozásáról.
4. 196/2004. (VI.21.) Korm. rendelet a Román – Magyar Kormányok között a határvizek védelme és fenntartható hasznosításáról kötött Egyezményről.
5. 41/2001 (III.14.) Korm. rendelet – egyezmény a Szlovén – Magyar Kormányok között, a vízgazdálkodási kérdésekről.
6. 55/1978 (XII.10.) MT rendelet a Magyar Népköztársaság Kormánya és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság Kormánya között a határvizek vízgazdálkodási kérdéseinek szabályozásáról.
7. Országos Vízügyi Főigazgatóság (OVF): A Duna-vízgyűjtő magyarországi része Vízügytő-gazdálkodási Terv (VGT), 2015, 65.
8. Vidékfejlesztési Minisztérium: Kvassay Jenő Terv. Nemzeti Vízstratégia, 2017 (KJT).

Világhálós hivatkozások

1. *A Helsinki és a Szófia Egyezmény részleges feleinek listája*, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XXVII-5&chapter=27&clang=_en [2018.11.04.] és <https://www.icpdr.org/main/icpdr/contracting-parties> [2018.11.04.]
2. *Már csak egy év, és tárgyalni kezdenek a bős-nagygyarosi károkról*, 2017.07.03., elérhető: https://index.hu/gazdasag/2017/07/03/mar_csak_egy_ev_es_targyalni_kezdenek_a_bos-nagygyarosi_karokrol/ [2018.11.09.]

3. Országos Vízügyi Főigazgatóság, Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság: *A magyar-szerb határvízi egyezmény egyeztetésének 2. fordulója*, 2017.10.10., <http://www.aduvizig.hu/index.php/sajto/hirek/433-a-magyar-szerb-hatarvizi-egyezmeny-egyeztetesenek-2-forduloja> [2018.11.09.]

Szempont/ország	Szerbia	Ausztria		Szlovákia		Horvát- ország	Szlovénia	Ukrajna		Románia	
	1	2/A	2/B	3/A	3/B	4	5	6/A	6/B	7/A	7/B
1. Vízyűjtő alapú	✓	×	×	×	×	✓	✓	×	✓	✓	×
2. Integratív szemlélet	×	×	×	×	×	×	×	×	×	✓	×
3. Kombinált megközelítés	✓	×	×	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
4. Szennyező fizet elve	×	×	×	×	×	×	×	×	✓	✓	×
5. Szennyezés forráshelyen való elhárítása	×	×	×	✓	✓	×	×	×	✓	✓	×
6. Költségmegtérülés elve	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
7. Vízszolgáltatások tág értelmezése	✓	×	×	✓	×	×	×	×	×	×	×
8. Árvízi védekezés mennyire proaktív	×	×	×	×	×	×	×	×	×	✓	×
9. Utalás az uniós intézmények előtti vitarendezésre	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×

Melléklet: a hazánk által, a szomszédos országokkal kötött nemzetközi szerződéseink áttekintése.
A szerződések 'kódját' illetően lásd az 53. sz. lábjegyzetet!